

Vigastuste ennetamine ja turvalisuse edendamine koolieelses lasteasutuses

Juhendmaterjal

Tervise Arengu Instituut

Vigastuste ennetamine ja turvalisuse edendamine koolieelses lasteasutuses

Juhendmaterjal

Tallinn 2010

Trükis on valminud Tervise Arengu Instituudi tellimusel 2010. a.
Materjali mis tahes viisil reprodutseerimine ja levitamine on keelatud ilma Tervise Arengu Instituudi nõusolekuta.

Koostaja: Liana Varava

Kujundus: Ecoprint AS

Tervise Arengu Instituut tänab kõiki koolieelseid lasteasutusi, kes testisid juhendmaterjali oma asutuses. Oleme tänulikud ekspertidele, kelle ettepanekud on olnud abiks materjali täiendamisel: Maido Nõlvak ja Ida-Eesti Päästkeskus, Niina Sossulina ja Terviseamet, Tiia Pertel (Tervise Arengu Instituut), Tiina Tõemets (Eesti Haigekassa).

Rahastatud „Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020” valdkonna „Laste ja noorte turvaline ja tervislik areng” vahenditest.

Sisukord

Sissejuhatus	4
Terminid	5
Vigastuste ennetamise ja turvalisuse edendamise üldised põhimõtted	6
Tegevuste soovitused lasteasutuse personalile, sh tervisemeeskonnale	9
Riskiallikate ja ohtude hindamine ning tegevuskava koostamine	10
Lisa nr 1. Koolieelse lasteasutuse keskkonna ohutuse ja turvalisuse hindamiskriteeriumid	17
Lisa nr 2. Tabel turvalisuse tegevuskava koostamiseks	33
Kasutatud ja soovitatavad allikad	34

Sissejuhatus

Iga koolieelse lasteasutuse (edaspidi *lasteasutus*) eesmärk on luua keskkond, mis on ohutu ja turvaline nii lastele, personalile kui ka kõigile lasteasutust külastavatele inimestele. Laste ja personali tervisekahjustuste, sealhulgas vigastuste ennetamine ja turvalisuse edendamine on olulised koolieelse lasteasutuse tegevusvaldkonnad.

Käesoleva juhendmaterjali eesmärk on aidata personalil sh tervisemeeskonnal:

- selgitada välja lasteasutuse keskkonna ning õppe- ja kasvatustööga seotud riskiallikad ja ohud eelkõige laste tervisele,
- hinnata ja analüüsida riskiallikaid ning ohte,
- selgitada välja riskide tase ja olukorra tõsidus,
- töötada välja abinõud ohtude vähendamiseks ning kavandada tõhusaid tegevusi vigastuste vältimiseks ja tervisliku, sh turvalise keskkonna loomiseks.

Turvalisuse edendamine on igapäevane ja järjepidev tegevus, mis sisaldab ka laste ja personali teadmiste suurendamist ja oskuste arendamist ohutuse ja turvalisuse valdkonnas. Lapsi tuleb õpetada riskiallikaid ja ohte tundma ja vältima, samuti ohtlikes olukordades õigesti käituma. Tulemusliku tegevuse eeltingimus turvalisuse tagamisel on meeskonnatöö, koostöö lapsevanemate, kohaliku omavalitsuse ja riigiametite esindajatega.

Terminid

- **Riskiallikas** – objekt või nähtus, mis võib teatud tingimustel põhjustada õnnetuse.
- **Risk** – võimalike vigastuste ja muude tervisekahjustuste tõenäosus ja sagedus ohtlikus olukorras.
- **Riskianalüüs** – võimalike õnnetuste ja riskiallikate süstemaatiline kindlaksmääramine, hindamine ja ennetustegevuste kavandamine.
- **Oht** – olukord, mis on seotud ebasoodsa mõjuga ja võib tekitada vigastusi inimesele, samuti kahjustada keskkonda.
- **Ohutus** – süsteemi või seadme omadus funktsioneerida nii, et selle tegevus ei põhjusta kasutajale vigastust ega tervisekahjustust.
- **Õnnetus** – ootamatu ja ettekatsetsemata sündmus, mis kahjustab elu ja tervist, elutähtsat valdkonda, keskkonda või vara.
- **Õnnetusjuhtum** – tahtmatu, ettekatsetsemata ja äkilise toimega jõud või tegevus, millega kaasneb (kaasnevad) inimvigastus(ed).
- **Vigastus** – õnnetusjuhtumi otsene ja nähtav tagajärg. Vigastuse põhjustab keha äkiline ja ootamatu kokkupuude järgmiste füüsikaliste nähtustega: mehhaaniline energia, kõrge või madal temperatuur, elektrivool, kemikaalid või ioniseeriv kiirgus. Need nähtused toimivad hulgal ja mõõtudes, mis ületavad organismi taluvuse piirid.
- **Turvalisus** – elanikke ja keskkonda siduv sotsiaalne protsess, kus inimesed loovad ohutuks eluks optimaalsed tingimused ning hoiavad neid.

Vigastuste ennetamise ja turvalisuse edendamise üldised põhimõtted

Maailma Terviseorganisatsioon määratleb **turvalisuse** kui seisundi, mille puhul on inimest füüsiliselt, psüühiliselt või materiaalselt kahjustavad ohud ja tingimused võetud kontrolli alla, et tagada inimeste ja kogukonna heaolu.

Turvalisuse edendamine kui protsess võimaldab saavutada paremat kontrolli võimalike riskiallikate, vigastusohlike tegurite ja olukordade üle.

Turvalisuse edendamine on tervise edendamise oluline osa, mida viivad ellu inimesed, kogukonnad ja organisatsioonid nii kohalikul, riiklikul kui ka rahvusvahelisel tasandil. See põhineb ühiskonna ja paikkonna ning tema elanike arusaamisel sellest, mis on *turvalisus* ning milliseid abinõusid on vaja selle tagamiseks. Kõigil on täita oma roll ning vaevalt leidub eluala või organisatsiooni, mille tegevus ei puuduta tervist ja turvalisust (nt haridus, majandus, linnaplaneerimine, sport).

Väga tähtis roll on ka lasteasutustel, kes saavad keskkonna kujundamise ning õppe-kasvatustöö kaudu hoida ära vigastusi. Praktilises tegevuses on vigastuste ennetamine ja turvalisuse edendamine omavahel tihedasti seotud.

Turvalisuse edendamise eeltingimused lasteasutuses on:

- tervise väärtustamine ja sellega arvestamine nii lasteasutuses kui ka paikkonnas;
- tervist edendava lasteasutuse põhimõtete mõistmine ja arvestamine;
- personali osalemine protsessis – töötajate aktiivsus probleemide väljaselgitamisel, tõhusate meetmete väljatöötamisel ja nende rakendamisel. Eksperdid väljastpoolt lasteasutust saavad küll nõustada, kuid tegeliku töö turvalisuse tagamisel teevad ära siiski asutuse töötajad;
- partnerlus ja koostöö paikkonnaga (lapsevanemad, kool, kohalik omavalitsus, maavalitsus, mitmesugused organisatsioonid, mitteturandussektor, seltsid jt).

Turvalisust ei saa edendada üksnes passiivse käsutäitmisega, vaid inimeste endi aktiivse kaasamisega protsessi. Inimeste potentsiaal oma ja laste tervist ning elutingimusi parandada on äärmiselt suur. Koostöös lastevanemate ja paikkonna esindajatega on lasteasutusel võimalik riskiallikad varakult avastada ning tänu sellele vältida õnnetusi ja nende tagajärjel tekkivaid vigastusi, samuti suurendada laste ja personali turvalisust.

Võimalikud tegutsemisviisid võib jagada kolme rühma.

- **Teadmiste jagamine ning suhtumise ja hoiakute muutmine** – teavitada riskiallikest ja ohtudest ning veenda riskirühma kuulujaid, sh lapsi, muutma oma käitumist vähem riskivaks, näiteks õpetada lapsi ohte tundma (kukkumis-, põletus-, uppumis-, mürgistus- jm oht), vältima (nt mitte minema õhukesele jääle) ning ohtlikus olukorras õigesti käituma (nt laps oskab helistada numbrile 112 või kutsuda abi). Oluline on, et lasteasutuse tervisekasvatust toetaks ja kinnistaks kodune tegevus ning vastupidi. Igapäevaelu pakub palju

erinevaid võimalusi käsitleda ohutuse ja turvalisuse teemat ning selle üle arutleda. Lapsevanemate kaasamine on äärmiselt oluline, sest üle kolmandiku õnnetusi juhtub kodus ja selle ümbruses.

- **Reeglite kehtestamine ja nende elluviimise jälgimine** – riik saab kehtestada toetavaid seadusi (näiteks helkuri kandmise kohustus pimedal ajal) ja kohalik omavalitsus anda välja korraldusi. Asutused ja kogukonnad saavad leppida kokku turvalisust toetavates reeglites, millest kõik inimesed peaksid oma käitumisega kinni hoidma või võiksid seda teha. Sellised reeglid on näiteks lasteasutuses kiivri kandmise kohustus jalgrattasõidu ajal või koos lastega väljatöötatud reeglid õuealal liikumiseks.
- **Keskkonna turvaliseks muutmine** – valida keskkonna osad (mänguasjad, mööbel, spordi- ja mänguvahendid jm) nii ning muuta ümbritsev **keskkond** selliseks, et see on ohutu ja pakub kaitset, sealhulgas **muuta lapse elu-, mängu- ja õpikeskkond lapsesõbralikult turvaliseks**. Selleks tuleb:
 - kõrvaldada võimalik oht või viia lapsed ohust eemale,
 - hoolitseda, et ohtlikus kohas oleksid lapsed järelevalve all,
 - hoolitseda, et rietus, mänguasjad, mänguväljaku vahendid, spordivarustus jm esemed oleksid terved ja turvalised.

Viimati nimetatud strateegiat – keskkonna muutmist – loetakse kõige tõhusamaks.

Täiskasvanute ülesanne on luua turvalise keskkonna eeldused ning tingimused, mis tagaksid ohutuse kõigile, kes lasteasutuses viibivad, töötavad või seda külastavad.

Oluline on tagada, et lapsed kasutaksid rattasõidu, uisutamise ja teiste sportlike tegevuste ajal **turvavahendeid**, ning soodustada koostöös lasteavanematega **liikumise** eri vormide ja võimaluste kasutamist. Ehkki sportlik tegevus kätkeb endas teatud vigastusohte (mis on õige varustuse ja juhendamise korral minimaalsed), on liigutusosavuse arendamine heaks eelduseks selleks, et lapsel esineks edaspidi vähem vigastusi.

Tegevuste soovitused lasteasutuse personalile, sh tervisemeeskonnale

Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse kohaselt vastutab ohutu töökeskkonna loomise eest asutuse juht. Seadus ei tee kehtivate nõuete puhul ettevõtte suurusest lähtuvalt erandeid – kõik nõuded kehtivad kõigile tegevusaladele. Samas on vaja kõigi töötajate aktiivsust, tahet, teadmisi ja oskusi, et luua turvaline keskkond.

Lasteasutuse (tervise)meeskond võiks arutada järgmisi küsimusi.

- Kas meie lasteasutuses on ohutud töö- ja mängukohad?
- Millised tingimused võimaldaksid personalil töötada ja lastel mängida turvaliselt ja ohutult ning toetaksid igakülgset tervist ja heaolu?
- Milline on meie personali väljaõpe, millised on personali teadmised ja oskused anda esmaabi, korraldada evakuitsioon ning käituda kriisiolukorras?
- Kas meie personalil on piisavalt teadmisi ja oskusi analüüsima asutuse keskkonda tervislikkuse, sh ohutuse ja turvalisuse aspektist?
- Milliseid turvavahendeid kasutavad meie lapsed, personal ja lapsevanemad?
- Milline on lasteasutuse psühhosotsiaalne keskkond?
- Missugused paikkonnast tulenevad riskiallikad ohustavad meid?
- Kas meie lasteasutust ohustavad sotsiaalsed riskiallikad?
- Kui lasteasutuses on juhtunud õnnetusi, siis millistel põhjustel ja tingimustel?
- Millised on ohutuse valdkonna õppe- ja kasvatustöö eesmärgid, teemad, õppemeetodid ja -vahendid?
- Millised on laste ja lastevanemate teadmised, oskused ja väärtushinnangud turvalisusega seoses?
- Jne.

Riskiallikate ja ohtude hindamine ning tegevuskava koostamine

Võimalikke riskiallikaid ja ohte on soovitatav hinnata ning ennetustegevust kavandada etapiti. Neisse tegevustesse tuleks kaasata tervisemeeskond või veelgi parem, kogu personal. Tähtis on kaasata ka lapsi, lapsevanemaid ja hoolekogu esindaja.

I etapp. Tehke kindlaks riskiallikad

Riskiallikate ja ohtude (ohuolukordade) kindlakstegemiseks on soovitatav hinnata ning analüüsida lasteasutuse keskkonda, õppe- ja kasvatus-tööd, tegevusi jne **hindamiskriteeriumide** alusel (vt lisa 1, koolieelse lasteasutuse keskkonna ohutuse ja turvalisuse hindamiskriteeriumid).

Iga kriteeriumi puhul **hinnatakse, kas konkreetne objekt, nähtus või süsteem kujutab endast ohtu tervisele või mitte.**

Oluline on vaadata kogu keskkonda värske pilguga, sest kõik on nii omane ja harjumuspärane, sealhulgas probleemid ja puudused keskkonnas ning igapäevases tegevuses.

Lisas 1 olevas tabelis tuleb täita hindamiskriteeriumi järel olevad lahtrid, arvestades järgmist:

- 1) kui teie hinnangul on kriteerium täidetud ning riskiallikaid või ohte ei esine, märkige „x” „Jah”-lahtrisse.
- 2) kui kriteerium ei ole teie hinnangul täidetud, sealhulgas kujutab endast ohtu ja riski tervisele, märkige „x” „Ei”-lahtrisse.

II etapp. Selgitage välja ohud ning analüüsige, kes ja kuidas on ohustatud

Juhul, kui märkisite lisas 1 asuvas tabelis riskiallika, tuleb määrata ja tabelisse märkida sellest tulenev oht. Negatiivne hinnang kriteeriumile, st ohu ilmumine, näitab, et konkreetse asjaolu, objekti või töökorralduse jaoks on vaja turvalisemaid lahendusi. Lisaks kirjeldage lahtris „Selgitused” oma sõnadega ohtlikku või probleemset olukorda või negatiivset mõju heaolule ja tervisele.

Peamised ohud, mis võivad analüüsi käigus selguda, on järgmised:

- kukkumis-, löögi- ja muljumisohud;
- lämbumisohud (riietus, toit, plastikaatkotid, uppumine jne);
- põletusohud (kuum toit ja jook, kuum kraanivesi, lahtine tuli, küttekahad, elekter jne);
- mürgistus- ja söövitushoovad (kemikaalid, ravimid, mürgised taimed jne);
- löike- ja marrastusvigastuste ohud (noad, käärid jt tööriistad, loomad jne).

III etapp. Hinnake riski suurust e taset ning abinõude kasutuselevõtu vajadust

(Märkige lisas 1 asuvasse tabelisse riskitase.)

Risk on võimalike vigastuste ja muude tervisekahjustuste tõenäosus ja sagedus ohtlikus olukorras. Riskitaseme, st kahju tõenäosuse ja tagajärgede raskuse vahelise seose hinnangut vajate riskide haldamisel, et otsustada ressursside suunamise ning abinõude tähtsuse alusel järjestamise üle.

Esmalt analüüsige, milline on riski e võimalike vigastuste ja muude tervisekahjustuste tõenäosus ja sagedus ohtlikus olukorras ning millised on riski võimalikud tagajärjed.

Riski tõenäosus võib olla:

- ebatõenäoline;
- võimalik, kuid mitte eriti tõenäoline;
- tõenäoline (aja jooksul).

Seejärel analüüsige, millised võivad olla riski tagajärjed:

- õnnetus, mis ei tekita vigastust;
- kerge vigastus (nt muljumine, haav);
- raske vigastus (nt luumurd);
- surm.

Riskitaseme määramiseks võib kasutada tabelit (vt tabelit 1), mis on koostatud Briti Standardi 8800 põhjal ning kus on nii tõenäosuse kui ka tagajärgede raskuse puhul kasutatud kolmeastmelist skaalat.

Hinnake riski viieastmelisel skaalal. Võtke aluseks eelnevalt analüüsitud riski tõenäosus ja riski võimalikud tagajärjed. Riskitaseme järgi saate otsustada, **kas ja kui kiiresti on vaja rakendada abinõusid riski vähendamiseks ja kõrvaldamiseks.**

Tabel 1. **Riskitaseme** määramine riski tõenäosuse ja tagajärgede raskuse alusel

Riski tõenäosus	Riski võimalikud tagajärjed		
	Õnnetus, mis ei tekita vigastust (väheohtlik)	Kerge vigastus (ohtlik)	Raske vigastus või surm (eriti ohtlik)
Ebatõenäoline	I tase	II tase	III tase
Võimalik, kuid mitte eriti tõenäoline	II tase	III tase	IV tase
Tõenäoline	III tase	IV tase	V tase

Riskitasemed

- **I tase. Vähene risk:** erilisi abinõusid ei vajata.
- **II tase. Vastuvõetav risk:** erilisi abinõusid ei vajata, kuid siiski tuleb otsida paremaid lahendusi, mis ei põhjusta lisakulutusi.
- **III tase. Keskmise risk:** tuleb välja töötada meetmed ja abinõud ning rakendada need ellu kolme kuni viie kuu jooksul pärast hindamist.
- **IV tase. Suur risk:** tegevust ei tohi alustada enne, kui riski on vähendatud.
- **V tase. Talumatu risk:** riski vähendamine on vältimatu; kui riski vähendamiseks vajalikke abinõusid ei saa rakendada vahendite puudumise tõttu, on töö, tegevus ja mäng ohualas keelatud.

IV etapp. Dokumenteerige tulemused ja analüüsi-ge neid

Tulemuste dokumenteerimine on oluline edasise tegevuse planeerimiseks, töötajatele ja lapsevanematele tutvustamiseks ning vajaduse korral järelevalveametnikule esitamiseks.

Kui võimalik, kaasake analüüsi tegemisse kogu personal, eelkooliealised lapsed ja lapsevanemate esindajad. **Analüüsi tulemused on ennetusmeetmete kavandamise ja tegevuste planeerimise aluseks.**

V etapp. Koostage tegevuskava

(lisa 2 oleva tabeli „Turvalisuse tegevuskava” täitmiseks)

Pärast riskianalüüsi tegemist on selge, et tuvastatud ohtude ja probleemidega tegelemiseks tuleb kavandada kindlad abinõud ja tegevused.

- Tegevuskava koostamisel **vaadatakse läbi kõik dokumenteeritud riskiallikad** (vt täidetud tabelit „Koolieelse lasteasutuse keskkonna ohutuse ja turvalisuse hindamiskriteeriumid” lisa 1) **ja ohud ning leitakse iga konkreetse ohu ja probleemi puhul abinõu, kuidas seda likvideerida või vähendada.**
- Ohu likvideerimise või olukorra parandamise konkreetne lahendus dokumenteeritakse tegevuse või abinõuna tabelis (vt näidist, tabel 2).
- Abinõu rakendamise **tähtaeg sõltub riskitasemest.**
- On tegevusi, mida saab teha ise ning mis ei nõua niivõrd raha, kui võrd **häid ideid ja tihedat koostööd** lasteasutuse töötajate, kohaliku omavalitsuse ja lapsevanematega.
- Paljud füüsilise keskkonnaga seotud riskiallikad nõuavad investeringuid, seega on soovitatav lisada tabelisse ohu või probleemi likvideerimiseks vajaminev **summa.**
- Oluline on määrata kindlaks iga **tegevuse eest vastutaja** ja tegevuse **elluviija.**

Tabel 2. Näidistabel turvalisuse tegevuskava koostamiseks (vt ka lisa 2)

HK* nr	Riski- allikas/ probleem	Oht	Riskitase	Abinõu	Vastutaja/ teostaja	Tähtaeg	Ressurss
53.	Libedatel trepiastmetel puuduvad libisemisvastased ribad	Kukku- mis-oht	IV	Paigaldada treppidele iseliimuvad libisemisvastased ribad	Majandus-juhataja	5. märts	? (täpsusta)
106.	Personalil puuduvad esmaabi andmise oskused		III	Esmaabikursuse läbimine	Juhataja/ õpetaja	5. juuni	15 osalejat, 6000 kr / 375 eurot

* HK – hindamiskriteerium.

Eelnevalt kirjeldatud etapilist tegevust tuleks läbi viia vähemalt üks kord aastas.

Siiski on riske, mis vajavad pidevat järelvalvet (näiteks maa-ala kontroll: kas leidub klaasikilde, kasutatud süstlaid vm ohtlikku), eelkõige juhul, kui lasteasutuse maa-alale on juurdepääs ka kõrvalistel isikutel. Mänguväljakute vahendid vajavad samuti tihedamat rutiinset kontrolli, nagu ka väikelaste mänguasju tuleb sorteerida ja üle vaadata jooksvalt.

Selliste keskkonnatingimuste jaoks, mis vajavad pidevat järelvalvet, on soovitatav **töötada välja reeglid ning teostada järelvalvet teatud regulaarsusega päevakava sees.**

Kui ohtlike olukordade vältimiseks pole alati võimalik kasutada ehituslikke või tehnilisi meetmeid, tuleb laste **turvalisus tagada piisava järelvalvega.**

VI etapp. Hinnake regulaarselt tegevuse tulemuslikkust (sagedus, aeg, teostajad)

Turvalisuse tagamise tegevuskava täitmist tuleb järjekindlalt jälgida kogu aasta jooksul, eesmärgiga viia planeeritud tegevused ka ellu. Samuti on vajalik vaadata asutuse arengukavas üle vigastuste ennetamisega seotud eesmärgid, tegevuskavas planeeritud tegevused ning korrigeerida neid vastavalt analüüsi tulemustele.

Analüüsi tulemusi on soovitatav tutvustada lapsevanematele, kohalikule omavalitsusele ja teistele paikkonna esindajatele, kellega koos on võimalik leida parimaid lahendusi ja võimalusi.

Teie tegevuse tulemuslikkust näitab loodud turvaline ja ohutu keskkond lasteasutuses ning tervisekäitumine, sh turvavahendite kasutamine nii laste kui ka personali seas.

Kõige olulisem näitaja on aga lastega juhtunud õnnetuste ja vigastuste arvu vähenemine nii lasteasutuses kui ka paikkonnas.

Soovitatav on lisada tegevuskavasse antud valdkonda puudutavate eesmärkide juurde näitajad (indikaatorid), mis aitavad teil oma töö tulemuslikkust hinnata.

Juhendmaterjali juurde kuulub lisas 1 tabel „Koolieelse lasteasutuse keskkonna ohutuse ja turvalisuse hindamiskriteeriumid”, mis aitab teostada analüüsi I–IV etappi, samuti on lisas 2 tabel turvalisuse tegevuskava koostamiseks.

Lisa 1. Koolieelse lasteasutuse keskkonna ohutuse ja turvalisuse hindamiskriteeriumid

Kesk-konna liik	Nr	Hindamiskriteerium	I etapp		II etapp	III etapp	Selgitus
			Jah	Ei	Oht	Riskitase	
Maa-ala välfas-pool laste-asutust	1.	Läheduses puudub veekogu, fiik või kraav					
	2.	Lasteasutus ei külgne suure liiklustihedusega tänaval ja/või (maan)teega					
	3.	On olemas parkimisplats autodele, et laste kohaletoomine ja kojuviimine oleks turvaline					
	4.	On paigaldatud liiklusmärk „Lapsed teel“ ja tänaval on markeeritud ülekäiguukoht					
	5.	On paigaldatud kütusepiirangu märgid ja/või nn lamav politseimik					
	6.	Läheduses puudub müraarikas, ohtlikke aineid ja kemikaale töötlev ettevõtte või mõni muu elu ning tervist ohustav saasteallikas					
	7.	Liikluslasteasutuse ümber on turvaline					

Kesk-konna liik	Nr	Hindamiskriteerium	I etapp		II etapp	III etapp	Selgitus
			Jah	Ei	Oht	Riskitase	
Laste-asutuse maa-ala	8.	Maa-ala on piiratud tugeva piirdeaiaga või piisavalt tiheda hekiga					
	9.	Piirdeaed on vähemalt 1 m kõrge ja ei paku võimalusi ronimiseks					
	10.	Suure liiklustihedusega tänavaga külgnev piirdeaed on vähemalt 1,4 m kõrge					
	11.	Piirdeaial puuduvad augud ja vahed, kust laps saaks läbi pugeda					
	12.	Aia ja maapinna vaheline ruum ei ületa 10 cm					
	13.	Laste õuesoleku ajal on aiaväravad suletud					
	14.	Väravad on varustatud sulgur- või lukumehhanismiga, mida laps ei saa avada					
	15.	Soovimatute isikute (nt joobes, agressiivsed või asotsiaalse eluviisiga isikud) juurdepääs lasteasutuse maa-alele on takistatud					
	16.	Maa-ala kasutamine lemmikloomade jalutamiskohana on välistatud					

Kesk- konna liik	Nr	Hindamiskriteerium	I etapp		II etapp	III etapp	Selgitus
			Jah	Ei	Oht	Riskitase	
Laste- asutuse maa-ala	17.	Jäätmete käitlemise koht asub ning jäätmete äravedu toimub mähguväljakust ohutus kaus- guses					
	18.	Maa-ala teed on aukudeta					
	19.	Maa-ala on korrastatud ja muru niidetud					
	20.	Jäised teed on liivatatud					
	21.	Lume ja jääpurikate räästalt kukkumine on välistatud					
	22.	Haljastuses on kasutatud ainult ohutuid ja mittemürgiseid taimi					
	23.	On olemas välisvalgustus					
	24.	Maa-ala korrashoiuks kasutatavad tööriistad, seadmed ja masinad, nagu murumüüdik, heki- käärid, labidas, asuvad lastele kättesaamatus kohas					
	25.	Laste juurdepääs välibasseinile, vihmavee kogumise nõule ja muudele veeanumatele või veekogudele on ilma järelevalveta välistatud					

Kesk- konna liik	Nr	Hindamiskriteerium	I etapp		II etapp	III etapp	Selgitus
			Jah	Ei	Oht	Riskitase	
Laste- asutuse maa-ala	26.	Puuritud, ehitusvahendid jm maa-ale ladustatud materjalid on ladustatud turvaliselt					
	27.	Mängu- ja spordivahendid vastavad laste eale ja kasvule ning on turvalised					
	28.	Mänguväljaku atraktsioonide vahekaugus on vähemalt 1,5–2 m					
	29.	Mänguväljaku vahendite (romimisvahendid, kiiged, liumäed, romilad jm) alumine pind on kaetud 40 cm paksuse liivakihi või muu lööki summutava materjaliga (puidulaastud, turvamatid, tartaankate jm)					
	30.	Liumägede redelid on varustatud käsi puudega					
	31.	Mänguväljaku vahendid (nt karussellid, batuudid jm) on turvaliste piirtega					
	32.	Redelite pulgad ja astmed on võrdsete vahedega, mitte liibedad ja kindlalt fikseeritud (ei pöörle)					
	33.	Mänguväljaku vahendite puutosad on terved ja pindudeta					

Kesk- konna liik	Nr	Hindamiskriteerium	I etapp		II etapp	III etapp	Selgitus
			Jah	Ei	Oht	Riskitase	
Laste- asutuse maa-ala	34.	Kiikede ülesriputamiseks kasutatavad ketid on galvaniseeritud ja lühikeste lülidega					
	35.	Kefiavade maksimaalava on 8,6 mm igas suunas, v.a ühenduskohtades, kus see on üle 12 mm või alla 8,6 mm					
	36.	Sporti- ja mänguvahendid on ehitatud nii, et vahenditel ei ole võimalikke ohuallikaid, sh pilusid või V-kujulisi avasid, esiletungivaid osi ja võlle ning pöörlevaid osi, millesse riietuse osad võiksid takerduda					
	37.	Mänguväljakul kasutatakse selliseid vahendeid (tunneldid, mängumajad jn), kuhu vajaduse korral on lapse abistamiseks tagatud täiskasvanute juurdepääs					
	38.	Liumäed, rippkiiged, rõngad, trapetsid, köied jt samalaadsed risttala külge kinnitatavad mänguasjad on turvalised (kontrollida pinguteid, kinnitusi, ankruid jne)					
	39.	Mänguvahendite paigutus tagab õuealal vaba ja ohutu liikumise					

Kesk-konna liik	Nr	Hindamiskriteerium	I etapp		II etapp	III etapp	Selgitus
			Jah	Ei	Oht	Riskitase	
Laste-asutuse maa-ala	40.	Mänguväljaku vahendid on ehitatud nii, et nende pea või jalad ees läbimisel ei teki üheski avas pea ega kaela takerdumisohtu					
	41.	Liiva vahetatakse liivakastis regulaarselt					
	42.	Liivakastid kaetakse pärast mängimist sobiva kattega					
	43.	Alla 3 a vanuste laste trepid ja kaldteed on varustatud käsipuudega alates esimesest astmest					
	44.	Kanalisatsiooniluuigid on suletud					
	45.	Majaga külgnev tuleõrjeredel on varustatud kaitsepiirdedega ning ei võimalda lastel sellele ronida					
	46.	Regulaarselt tehakse mänguväljaku vahendite visuaalsel tavaülevaatus, fookindlusülevaatus ja korralist põhülevaatus					

Kesk-konna liik	Nr	Hindamiskriteerium	I etapp		II etapp	III etapp	Selgitus
			Jah	Ei	Oht	Riskitase	
Sise-kesk-kond	47.	Siseviimistluses kasutatavad materjalid on ohutud, nõuetekohased ja vastavad tootja poolt ettenähtud kasutusotstarbele					
	48.	Põrand on ohtlike kallakuteta ja mittelibe					
	49.	Ruumide põrandakattematerjalid on ohutud					
	50.	Vaiabad on mittelibisevad					
	51.	Alla 3-aastastele lastele on paigutatud trepile juurdepääsu takistav kaitse või tagatud laste järelevalve					
	51.	Trepid on varustatud käsipuudega, mis on paigaldatud nii lastele kui ka täiskasvanutele sobivale kõrgusele					
	52.	Trepiastmed on mittelibedad					
	53.	Libedate trepiastmete servadele on kleebitud libisemisvastased ribad					
54.	Välitsuks sulgub turvaliselt või on varustatud sulgurmehhanismiga, mis ei lase uksele järsult sulguda						

Kesk-konna liik	Nr	Hindamiskriteerium	I etapp		II etapp	III etapp	Selgitus
			Jah	Ei	Oht	Riskitase	
Sise-kesk-kond	55.	Välisüks on varustatud lukustusmehhanismiga, mida laps ei saa ise avada					
	56.	Lükandüksed on varustatud kaitsega, mis takistab ukse juhtteelt välja libisemist					
	57.	Aknad on lastele ohutud					
	58.	Tuulutusakendel on turvaketid, fiksaatorid vms mehhanismid, mis lukustavad akna avatud olekus (tuulutusasendis 8–10 cm)					
	59.	Ruumides on aknakatete nõõrid lastele kättesaamatus kohas					
	60.	Ruumide ukсед on klaasideta või purunemis-kindlast klaasist					
	61.	Klaasüksed, ukseklaasid ja põrandani ulatuvad klaasaknad on ohutud (turvaklaasiga)					
	62.	Klaasüksed, ukseklaasid ning põrandani ulatuvad klaasaknad on lapse kõrguselt varustatud kaitsega või lapse silmade kõrguselt nähtavalt märgistatud					

Kesk-konna liik	Nr	Hindamiskriteerium	I etapp		II etapp	III etapp	Selgitus
			Jah	Ei	Oht	Riskitase	
Sise-keskkond	63.	Peeglid on kinnitatud seintele nii ülemisest kui ka alumisest servast					
	64.	Riulid ja kapid on kinnitatud või on nende ümberkukkumine välistatud					
	65.	Kappide kergesti avanevad ukсед ja sahtlid on varustatud lukkudega, et väikelaps neist haartes kuklale ei kukuks					
	66.	Sisustuse paigutus ruumis tagab vaba ja ohutu liikumise					
	67.	Erteulatuvad teravad nurgad on varustatud ümaraservaliste turvaliistudega					
	68.	Mööblesemete ja radiaatorite nurgad on mit- teravad või muudetud ohutuks					
	69.	Saalis, võimlas või rühmaruumis asuvate ronimisvahendite all on võimlemismatid					
	70.	Basseini ümbritsev käiguraja pind on ohutu					
	71.	Võimla aknad ja lambid on varustatud kaitsevõrega					

Kesk-konna liik	Nr	Hindamiskriteerium	I etapp		II etapp	III etapp	Selgitus
			Jah	Ei	Oht	Riskitase	
Sise-keskkond	72.	Juurdepääs ahjule ja/või puupliidile on töökestatud. Ahiküttega ruumides, kus viibivad lapsed, on ahju, kamina ja/või puupliidi ümber kaitsevõre					
	73.	Ahiküttega lasteasutuses (ühe- või kaheühmeline asutus) asub küttekolde suu väljaspool rühmaruumi					
	74.	Rühmaruumi kööginurgas on elektripliidi ülemises osas kaitseriba, praehaju lukustus ja võimalus lülitada plaat pealülitist välja					
	75.	Teravad köögiriistad (noad, kahvlid, käärid jm) on lastele kättesaamatus kohas					
	76.	Tehnilised vahendid (kohvimasin, keedukann jm elektriseadmed) on lastele kättesaamatus kohas					
	77.	Puhastusained (v.a kätepesuseep), puhastusvahendid jt kemikaalid asuvad lukustatavas kapis, puhastusruumis või muus lastele kättesaamatus kohas					
	78.	Ravimeid ja olmekeemiat hoitakse originaalpakendites					

Kesk-konna liik	Nr	Hindamiskriteerium	I etapp		II etapp	III etapp	Selgitus
			Jah	Ei	Oht	Riskitase	
Sise-kesk-kond	79.	Olemas on esmaabivahendid, nt elektrooniline kraadiklaas, haavapuhastusvahendid, sidemed, plaastrid, kummikindad, rõhkside, külmakott					
	80.	Pesemiseks sobiv veetemperatuur on tagatud tehniliste vahendite või järelevalvega					
	81.	WC- ja vannitoauukse lukku on võimalik avada ka väljastpoolt					
	82.	Pesuruumi põrand on mittelbisevast materjalist					
	83.	Lastele on võimaldatud eakohane ja turvaline magamiskoht					
	84.	Rippuvad toataimed on paigutatud nii, et lastel ei ole võimalik neid aluselt või riiulilt endale peale tõmmata					
	85.	Suured lillepotid jm rasked esemed asuvad põrandal või kindlal alusel					
	86.	Toataimed on mittemürgised ja ohutud					
87.	Tehnilised vahendid ja nende elektrijuhtmed on terved ja kontrollitud						

Kesk-konna liik	Nr	Hindamiskriteerium	I etapp		II etapp	III etapp	Selgitus
			Jah	Ei	Oht	Riskitase	
Sise-kesk-kond	88.	Elektrijuhtmed on paigutatud turvaliselt ja ei takista ruumis liikumist					
	89.	Pistikupesad (ka pikendusjuhtmed) on kaetud lapsekindlate kaitsetega või asuvad lastele kättesaamatu kõrgusel					
	90.	Ruumidesse on paigaldatud suitsuandur või muu tulekahju signaalsüsteem					
	91.	Tulekahjusignalsatsioon on kontrollitud ja hooldatud					
	92.	Köögis on olemas kustutustekk ja personal oskab seda kasutada					
	93.	Olemas on tulekustutid					
	94.	Tulekustutid asuvad kergesti kättesaadavas kohas					
	95.	Tulekustutid on kontrollitud ja hooldatud					
	96.	Personal oskab tulekustuteid kasutada					
97.	Tikud ja muud tulesüütmisvahendid on lastele kättesaamatus kohas						

Kesk-konna liik	Nr	Hindamiskriteerium	I etapp		II etapp	III etapp	Selgitus
			Jah	Ei	Oht	Riskitase	
Sise-kesk-kond	98.	Tulekahju korral reutsemise plaan on koostatud. Plaan koosneb neljast juhiseist ja skeemist					
	99.	Evakuatsioonitõppus korraldatakse vähemalt üks kord aastas					
	100.	Evakuatsiooniplaanis ettenähtud väljumisteed ja trepikojad on vaba ligipääsuga					
	101.	Välisust on võimalik seestpoolt avada pöörd-nupust					
	102.	Telefoniside on tagatud					
	103.	Telefoni lähedal on tähtsad telefoninumbriid (hädaabi, lapsevanemad jm)					
	104.	Personal on teadlik, kuidas käituda lapse kadumise korral					
105.	Personal on läbinud esmaabikursused						
106.	Personal oskab anda lastele esmaabi						
107.	Võõraste omavoliline pääs asutuse ruumidesse on väiditud						

Kesk-konna liik	Nr	Hindamiskriteerium	I etapp		II etapp	III etapp	Selgitus
			Jah	Ei			
Mängu-, õppe- ja spordi- vahendid	108.	Erivanusliste laste mängu ajal on tagatud, et pisidetaile sisaldavad mänguvahendid ei sautu väikelaste kätte					
	109.	Mänguasjad on disaini, konstruktsiooni ja materjali poolest ohutud					
	110.	Kasutusel on ainult terved mängu-, õppe- ja spordivahendid					
	111.	Tagatud on mängu-, õppe- ja spordivahendite regulaarne kontroll, korrastamine, parandamine ja puhastamine					

Kesk-konna liik	Nr	Hindamiskriteerium	I etapp		II etapp	III etapp	Selgitus
			Jah	Ei	Oht	Riskitase	
Tervi- seks- vatus ja -käitu- mine	112.	Lasteasutuse tervisekasvatuse valdkondade hulka kuulub ka ohutus ja turvalisus					
	113.	Lapsi õpetatakse erinevaid ohte tundma ja vältima					
	114.	Lapsi õpetatakse potentsiaalsete ohuteguritega õigesti ümber käima ja ohtlikkus olukorras käituma					
	115.	Lastele õpetatakse kelgutamise, suusatamise ja uisutamise tehnikat ning nende tegevustega seotud ohtude vältimist					
	116.	Õppekavasse kuulub liiklusõpetus					
	117.	Õpetajad ja õpetajaabid teavad, kuidas liikuda koos lastega ohutult väljaspool lasteaeda (nad on läbinud laste rühmasaaja koolituse)					
	118.	Lapsed kannavad jalg- või föukerattaga sõites kiivrit, mis vastab lapse kasvule ja pea ümbermõõdule					
	119.	Rulluisukudega sõites kannavad lapsed kiivrit, põlve-, küünarnuki- ja randmekaitsmeid					

Kesk- konna liik	Nr	Hindamiskriteerium	I etapp		II etapp	III etapp	Selgitus
			Jah	Ei	Oht	Riskitase	
Tervi- seks- vatus ja -käitu- mine	120.	Personal kannab jalgrattaga sõites kiivrit					
	121.	Lapsed kannavad pimedat ajal helkurit					
	122.	Väljaspool lasteasutuse maa-ala liikudes kannavad lapsed ning õpetajad ja õpetajaabid helkurveste					
	123.	Lapsed kannavad libisemiskindlat tallaga ja kindlat jalas püsiivaid jelanõusid					
	124.	Personal kannab pimedat ajal helkurit					
	125.	Kuumadel suvepäevadel kannavad lapsed õues kergeid peakatteid					
	126.	Õpetajad teevad koostööd lapsevanemaga tagamaks lastel tervisliku ja ohutu riietuse (nt üleriietel ei ole pikki nõbre, aasasid, takerduvat sall)					
		Lisage veel kriteeriume, mis on teie laste- asutuse keskkonda ja olusid arvestades olulised ja vajalikud!					

Lisa nr 2. Tabel turvalisuse tegevuskava koostamiseks

HK* nr	Riskiallikas/ probleem	Oht	Riski- tase	Abinõu/tegevus	Vastutaja/ teostaja	Tähtaeg	Ressurs

* HK – hindamiskriteerium.

Kasutatud ja soovitatavad allikad

1. Kaasik, T., Uusküla, L. Vigastused Eestis. Levimus, tagajärjed ja ennetus. 2007.
2. Maser, M., Varava, L. Tervisedendus lasteaias. Tallinn, 2003.
3. Paikkondlik areng: Kuidas alustada vigastuste ennetamise programmi? Turvaline kodukant. Koostaja A. Laasner. Tallinn, 1999.
4. Soon, S., Soon, A. Töötervishoid ettevõttes. Tallinn, 2003.
5. Tint, T. Töökeskkond ja ohutus. Tallinn, 2000.
6. Larm, K., Siim, K., Paap, E. Turvareid. Turvalise lasteaia litsents. Viljandi, 2003.
7. Turvalisuse teejuht II. Vigastuste vältimine koolieelikutel. Koostaja T. Kaasik. Tallinn, 2001.
8. Koolieelse lasteasutuse tervisekaitse, tervise edendamise ja päevakava koostamise nõuded. Sotsiaalministri 25. oktoobri 1999. a määrus nr 63.
9. Tervisekaitsenõuded koolieelses lasteasutuses tervise edendamisele ja päevakavale. Sotsiaalministri 24. septembri 2010. a määrus nr 61.
10. Rahvatervise seaduse § 7 lõike 2 punkti 11 alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse määrus „Tervisekaitsenõuded koolieelse lasteasutuse maa-alale, hoonetele, ruumidele, sisustusele, sisekliimale ja korrashoiule”. Määruse eelnõu kooskõlastusringil e-õiguses, 25.11.2010.
11. Maakonna ning valla ja linna riskianalüüsi meetoodika. Sotsiaalministri 26. juuni 2001. a määrus nr 78.
12. Mänguväljaku seadmed. Osa 1, Üldised ohutusnõuded ja katsemetodid = Playground equipment. Part 1, General safety requirements and test methods: Eesti standard: EVS-EN 1176-1:2000/ Eesti Standardiamet. Tallinn, 2000.

13. Mänguasja ohutusnõuded ja nõuetele vastavuse tõendamise kord. Vabariigi Valitsuse 24. jaanuari 2001. a määrus nr 36.
14. School Health Guidelines to Prevent Unintentional Injuries and Violence U.S. Department of health and human services. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). Atlanta, USA, 2001.
15. European report on child injury prevention. World Health Organisation. Copenhagen, Denmark, 2008.
16. [www.tai.ee/arendus/laste tervis](http://www.tai.ee/arendus/laste_tervis) → Tervise areng koolieelses lasteasutuses → Publikatsioonid.
17. www.terviseinfo.ee → Spetsialistidele → Trükised.
18. Kuidas vältida koolieelikute vigastusi? Koostaja T. Kaasik. Tallinn, 2007. (<http://www.haigekassa.ee/kindlustatule/eluvalem>).
19. www.rescue.ee
20. www.veeohutus.ee
21. www.ohutusope.ee
22. www.ti.ee
23. www.mnt.ee
24. www.liiklus.ee
25. www.politsei.ee
26. www.euro.who.int
27. www.redcross.ee

